

Regionernas arbete med provtagning för covid-19

Kvartalsrapport 4 2022, enligt överenskommelse om avseende testning för covid-19

Sammanfattning

Regionerna har under fjärde kvartalet 2022 fortsatt arbetet med att tillhandahålla en ändamålsenlig testning och smittspårning i hela landet. Arbetet har utgått från de rekommendationer som Folkhälsomyndigheten beslutat.

Från och med den 1 april 2022 klassas inte covid-19 längre som varken samhällsfarlig eller allmänfarlig sjukdom. Covid-19 är dock fortsatt anmälningspliktig. Folkhälsomyndigheten har därtill beslutat att sjukdomen även framöver ska smittspåras i verksamheter som vårdar eller har omsorg om personer med en hög risk att bli allvarligt sjuka av covid-19. Regionerna beskriver i sin rapportering för det fjärde kvartalet 2022 att testning och smittspårning fungerar bra.

Vecka 49 testades ca 35 500 individer med PCR-testning. Av de som testade sig vecka 49 rapporterades 9 766 positiva för covid-19 i Sverige¹ vilket är en ökning med ca 45 procent från v 48. För perioden vecka 45 till vecka 48 genomfördes ca 30 780 antigenester². Vecka 48 rapporterades ca 5200 tagna antigenester.

Folkhälsomyndighetens uppdrag att säkerställa nationell testkapacitet för storskalig testning avslutades efter kvartal 1 2022 och övergick därefter till beredskapsuppdrag. Aktuell provtagningsindikation gäller sedan 1 april 2022. Folkhälsomyndigheten har uppgett till SKR att den bedöms som fortsatt aktuell även under kommande vintersäsong. Ändringar kan dock bli aktuellt om inte ny situation i pandemin uppstår. Regionerna förhåller sig till de rekommendationer som kommuniceras från FoHM och har anpassat provtagningen därefter.

Från och med årsskiftet 2022/2023 upphör staten med att stödja regionerna ekonomiskt i provtagning för covid-19. Det blir därmed upp till varje region att själva besluta utifrån aktuell provtagningsindikation, relevant smittläge och övriga prioriteringar i regionen om vilken omfattning av provtagning och smittspårning som genomförs.

¹ Data inhämtat från Folkhälsomyndigheten.

² Data inhämtat från Folkhälsomyndigheten.

SKR vill understryka vikten av att den regionala och statliga nivån har god kommunikation och regelbundna avstämningar av den fortsatta smittspridningen. Genom att samverka skapas bäst förutsättningar för att kunna hantera en ny smittvåg på bästa sätt.

Det finns en oklarhet inför 2023 i flera regioner om vem som bör finansiera testningen av personal inom omsorgsverksamheter i kommuner där personer med hög risk att bli allvarligt sjuka av covid-19 bor eller vistas.

I juni presenterade konsultföretaget Governo en utvärdering av den operativa samordning som SKR genomfört under pandemin för provtagning, smittspårning och vaccinering. I rapporten lyfts erfarenheter från regionernas arbete och viktiga lärdomar av arbetet med provtagning och smittspårning. Governo gjorde genomlysningen på SKRs uppdrag.

Regionerna rapporterar till SKR att arbetet med tillfrisknandebevisen fungerar bra men att det under de senaste veckorna varit en väldigt liten efterfrågan av tillfrisknandebevis.

Bakgrund

I juni 2020 beslutade regeringen och SKR att arbeta efter en gemensamt beslutad överenskommelse avseende testning för covid-19. Överenskommelsen innebar att staten bidrog med kostnaderna för PCR-provtagning och serologisk provtagning, så kallade antikroppstest samt bidrag till utökad smittspårning och regionerna åtog sig att utföra bred testning och smittspårning i enlighet med Folkhälsomyndighetens rekommendationer. För 2021 tecknades en överenskommelse som senare justerades avseende serologisk provtagning som togs bort och en tilläggsöverenskommelse beslutades som innebar att staten även ersätter regionernas kostnader utifrån en satt schablon för antigenester, så kallade snabbtester. I en tilläggsöverenskommelse som beslutades i juni 2021 fastställdes förutsättningarna för regionernas inrapporteringen av underlag för tillfrisknandebevis till E-hälsomyndigheten. En överenskommelse tecknades i december 2021 för att gälla för 2022 som innebär att staten bidrar med ersättning för PCR-provtagning, antigenester, inrapportering av underlag för tillfrisknandebevis och för första halvåret 2022 till smittspårning.

I överenskommelserna för 2021 och 2022 framgår att SKR en gång per kvartal ska avrapportera regionernas arbete med överenskommelsen till regeringskansliet. Denna rapportering ska innehålla information om regionernas testkapacitet och smittspårning. Föreliggande rapport är den fjärde i ordningen för 2022 och blir den sista eftersom överenskommelsen mellan regionerna och staten inte förnyas.

Regionerna rapporterar som en del av beslutad överenskommelse för 2022 till Folkhälsomyndigheten hur många PCR-tester och antigen tester som genomförts. Utfallet av samtliga tester samt vilken sammantagen kapacitet som regionerna har för respektive testtyp rapporteras. Regionen rapporterar även, till Folkhälsomyndigheten, prov som på regionens uppdrag tas av andra vårdgivare.

Socialdepartementet har i muntlig dialog framfört att innehållet i dessa rapporter ska komplettera den statistik som regeringskansliet får från Folkhälsomyndigheten rörande testning och smittspridning samt E-hälsomyndigheten avseende tillfrisknandebevisen. SKR har, utöver dessa skriftliga rapporter, återkommande avstämningar kring regionernas arbetet muntligen till Socialdepartementet.

Samverkan mellan regionernas provtagningssamordnare

För att stödja samverkan mellan regionerna samordnar SKR regionernas utsedda provtagningssamordnare och erbjuder en arena för diskussion och samarbete. Provtagningssamordnarna har återkommande gemensamma möten som ger möjlighet till erfarenhetsutbyte och regionerna kan lyfta aktuella utmaningar. Det ger regionerna och SKR en aktuell bild över hur kapaciteten för provtagning, analys och smittspårning ser ut i landet. Det ger även SKR möjlighet att inhämta information avseende mer akuta frågeställningar som kan uppstå och därigenom stödja regionerna i dialogen med myndigheterna. Därtill finns en gemensam kommunikationsyta där det finns möjlighet att enkelt dela erfarenheter regionerna emellan. Regionerna ser behov av att fortsätta denna samordning under kvartal 1 2023 vilket gör att den regionala samordningen med provtagningssamordnarna kommer att kvarstå under första kvartalet 2023. En ny bedömning som kommer vara beroende av aktuellt läge görs efter den tiden.

SKR har vid behov avstämningsmöten med Folkhälsomyndigheten och andra myndigheter i frågor som rör provtagning och smittspårning.

Regionernas rapportering av provtagningsläget

Antalet tagna test för covid-19 har under fjärde kvartalet 2022 gått långsamt nedåt för öka i slutet av kvartalet, se förändringen i antal test i bild 1.

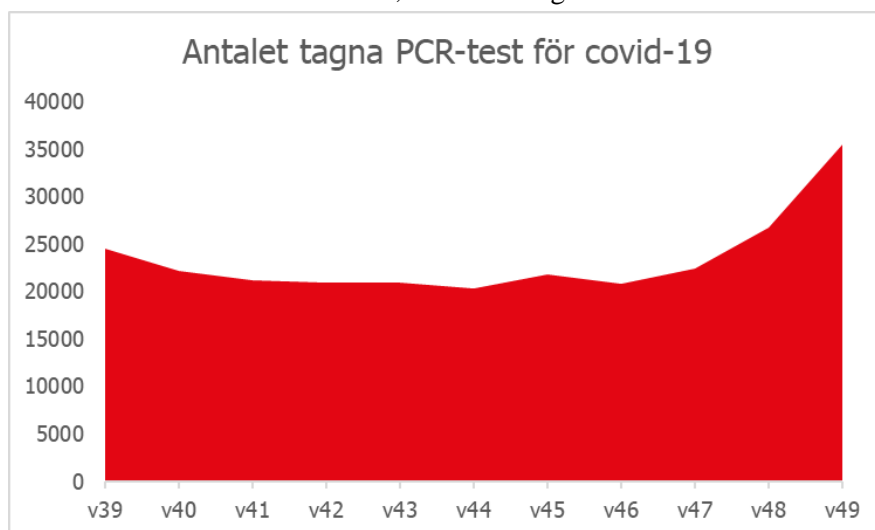

Bild 1. Antal tagna PCR test i regionerna under kvartal 4, 2022. Data från Folkhälsomyndigheten.

Vecka 49 testades ca 35 500 individer med PCR-testning. Av de som testade sig vecka 49 rapporterades 9 766 positiva för covid-19 i Sverige³ vilket är en ökning med ca 45 procent från v 48.

Antigentester används som ett komplement till PCR-testning när det finns behov av ökad testkapacitet eller snabbt provsvar. Antigentesterna kan ge ett svar inom 10-30 minuter. Regionerna använder antigentester främst för triagering på akutmottagning, inför inläggning på sjukhus, inför utskrivning till särskilt boende och för personalprovtagning. För

³ Data inhämtat från Folkhälsomyndigheten.

perioden vecka 45 till vecka 48 genomfördes ca 26 800 antigentester⁴. Detta är drygt 60 procent av antalet tagna antigentester i motsvarande fyraveckorsperiod slutet av kvartal 3. Vecka 48 rapporterades ca 5200 tagna antigentester.

Regionernas syn på aktuellt läge och för 2023

Det aktuella läget i pandemin utvärderas löpande av regionerna och SKR. Den nära och återkommande dialog med både Folkhälsomyndigheten och regeringskansliet kommer fortsätta. SKR kommer även fortsätta samordningen av regionernas provtagningsamordnare under kvartal 1 2023. Om det aktuella läget i pandemin gör att vården och samhället påverkas i större utsträckning kan det komma att påverka hur ofta samordningens möten sker och hur länge samordningen ska fortgå. Den senast publicerade rapporten för scenario för smittspridningen från Folkhälsomyndigheten sträcker sig till 20 januari 2023.

Regionerna har haft god kapacitet för provtagning under hösten vilket inkluderat beredskapskapacitet för att totalt komma upp på nivåer av 300 000 tagna test per vecka i enlighet med överenskommelsen mellan staten och regionerna för 2022. Den 8 november kom besked att staten inte kommer fortsätta att stödja den nationella testningen av covid-19. Regionerna behöver därför ta över finansiering av provtagning av covid-19 från årsskiftet. Att detta besked kom sent och efter att regionernas budgetar för nästa år redan är beslutade kommer det påverka möjligheten för regionerna att återigen skala upp till omfattande testning. Det blir därmed upp till varje region att besluta utifrån aktuell provtagningsindikation, relevant smittläge och övriga prioriteringar i regionen om vilken omfattning av provtagning och smittspårning som genomförs.

Det finns oro hos regionernas provtagningsamordnare om hur omfattningen av provtagningen ska kunna säkerställas 2023. Ambitionen är att fortsätta arbeta

⁴ Data inhämtat från Folkhälsomyndigheten december 2022.

efter Folkhälsomyndighetens provtagningsindikation men flera lyfter att man kan komma att behöva prioritera inom främst personalprovtagningen.

Det finns en oklarhet inför 2023 i flera regioner om vem som bör finansiera testningen av personal inom omsorgsverksamheter i kommuner där personer med hög risk att bli allvarligt sjuka av covid-19 bor eller vistas.

Flera regioner menar även att kapacitetsbehovet för provtagning är svårbedömt eftersom det helt och hållet beror på hur pandemin utvecklas, dvs sannolikheten för att det kommer att uppstå nya virusvarianter som får konsekvenser för provtagningsarbetet. Detta sammantaget gör att regionerna ser över sin provtagning så att det ändå kan bli ett så robust system som möjligt.

En dialog mellan parterna på nationell och regional nivå är nödvändig för att följa utvecklingen. En robust och enhetlig struktur för provtagning och smittspårning är central för hanteringen av en omfattande smittspridning.

Tillfrisknandebevis

Regeringen och SKR tecknade en tilläggsöverenskommelse om förutsättningarna för regionernas inrapportering av underlag för tillfrisknandebevis i juni 2021. Förutsättningarna för det arbetet med tillfrisknande bevis ingår även i överenskommelsen för 2022.

Regionerna förmedlar att det under kvartal 4 enbart förekommit ett fåtal förfrågningar av tillfrisknande bevis eller inga alls i vissa regioner. E-hälsomyndigheten har till SKR förmedlat att de delar denna bild.

För med detaljerad statistik över antal utfärdade tillfrisknande bevis för kvartal 4 hänvisas till E-hälsomyndigheten.

Ineras arbete med 1177 egenprovtagning

Ineras har sedan 1 mars 2022 genomfört leveranser i form av vidareutveckling av tjänst och ny funktionalitet. Inera har bla utvecklat en beredskapslösning för att vid behov snabbt kunna skala upp provtagningen över hela landet. Det

inkluderar bla hantering av beställningar och svar till invånare via 1177 Egen provhantering samt att förbereda och anpassa integrationslösning till nationellt upphandlade labsystem. Inera har även arbetat med teknisk integration med nationella och regionala labsystem för att stödja en långsiktig lösning för covid-19-tester med ett digitalt flöde med remisser och provsvar integrerade med labbsystem. Utökade driftmiljöer för att svara upp mot kraven med utökade volymer i tjänsten har också ingått. Inera kommer vara klara med utvecklingsarbetet vid årsskiftet.

Genomlysning av SKR:s och regionernas insatser avseende provtagning

SKR gav våren 2022 i uppdrag till konsultföretaget Governo att belysa SKR:s och regionernas insatser med att genomföra provtagning och vaccinering för covid-19. Governos rapport bygger på kvalitativa data som har samlats in under perioden mars till och med juni 2022. De datakällor som har använts i rapporten är dokumentstudier, frågeformulär till de regionala test- och vaccinationssamordnarna samt intervjuer med ett urval av respondenter, såväl enskilt som i grupp.

I rapporten lyfts olika erfarenheter från organisering av arbetet med provtagning och smittspårning. Till exempel var hanteringen av de snabba förändringarna under pandemin en stor utmaning. Att gå från akut läge till en långsiktig förvaltning av de nya uppgifterna med provtagning har krävt en omföring av resurser vilket har påverkat funktioner som normalt inte har ansvar för dessa områden. Det lyftes även att samarbetet med leverantörer för extern analyskapacitet krävde mycket arbete initialt samtidigt som tidspressen på att få verksamheten att fungera var stor.

Rapporten lyfter även lärdomar. Många menar att pandemiutmaningen varit möjlig att klara genom att utnyttja både befintliga och nya möjligheter till samverkan. Samarbete har skett såväl inom regioners olika förvaltningar som med andra offentliga, ideella och privata aktörer i samhället. Det blev tydligt att om man kraftsamlar i en fråga kan man med gemensamma krafter och kompetenser samverka på ett helt annat och bättre sätt för invånarnas bästa både

i organisationen och mellan organisationer och civilsamhället. Många menar att pandemin har förenat många enheter och förvaltningar inom den egna regionen och skapat ett metodiskt och snabbfotat arbete tillsammans. Det har upplevts betydelsefullt med kollegiala möten mellan regionerna för att utbyta erfarenheter, hjälpas åt med tolkningar och ibland tillsammans försöka påverka statliga myndigheter.

I arbetet har också kommunikationens viktiga betydelse tydliggjorts. I en kommande kris bör arbetet för att säkerställa kommunikation mellan myndigheter och regioner, mellan regioner och inom regionen samt ut mot invånare prioriteras. Bra kommunikatörer ses som en värdefull resurs.

Några provtagningsamordnare lyfter komplexiteten i laboratorieflödet och att alla delar av detta behöver finnas på plats i beredskapsplaneringen. Även själva logistiken för provtagning måste vara planerad i förväg, inte minst om det handlar om stora volymer och att hänsyn till smittsäkerhet måste beaktas.

Både regionerna och Folkhälsomyndigheten menar att provtagningen fick en lite långsam start men en fungerande testningsorganisation kom därefter på plats.

En viktig roll för SKR är att stödja och företräda regioner och kommuner i kontakter med staten samt förmedla information till och från olika statliga myndigheter. Denna uppgift för SKR har varit ännu mer betydelsefull under pandemin. SKR har agerat i regioner och kommuners intressen, dels som företrädare gentemot olika statliga aktörer, dels som arena för diskussion, erfarenhetsutbyte och stöd.

Governo lyfter att SKR:s roll som samordnande för regionerna har varit värdefull. Forum för information från myndigheter och framför allt för att ”prata ihop” sig har varit nödvändigt. Regionerna menar att det inte går att föreställa sig att arbetet hade kunnat genomföras utan Regionernas samordning av provtagningsamordnarna under covid-19 pandemin. Genom de regelbundna möten som hållits med SKR har regionerna fått mer samsyn, vilket förmodligen har bidragit till en mer jämlik pandemibekämpning i Sverige konstaterar utvärderingen.

Andra lärdomar som gjorts var att regionernas situation också sett mycket olika ut. Till exempel kraven på provtagning av inresande från andra länder slog olika

mellan regionerna. Regioner med stor andel resande och turism upplevde svängningar i efterfrågan på provtagning som man inte upplevde sig kompensera för.

En synpunkt rörande Folkhälsomyndigheten är att stödet riktades mot att säkerställa tillräcklig regional analyskapacitet medan regionerna fick lösa övriga vitala delar i kedjan runt provtagningen på egen hand. Kontaktpersonerna på Folkhälsomyndigheten byttes ut under resans gång vilket försvårade kommunikationen. Några samordnare uttrycker det som att det snarare kändes som att regionerna stöttade dem, med information och förslag på åtgärder, än tvärtom. Samtidigt menar Folkhälsomyndigheten att det var en utmaning för myndigheten att regionerna förväntade sig att myndigheten skulle kunna anpassa sig efter varje regions förutsättningar när det gällde provtagningen.

En fundering som framförts är att det hade varit bra att tydligare inkludera kommunerna mer i diskussionerna.

Upplýsningar om innehållet
Sofia Medin, sofia.medin@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2021